
R a s p r a v e

UDK:124.2
Stručni članak
Primljeno 2/99

TRAŽEĆI UPORIŠTE

Ante Mateljan, Split

Sažetak

Svaki je čovjek tražitelj uporišta vlastite egzistencije, odnosno tražitelj smisla. To traženje događa se na više razina, kroz nastojanje oko upoznavanja izvanjskog svijeta, kroz unutarnje osvjedočenje o vlastitom ja i kroz susret s drugim. U ovom se radu analizira ponajprije čovjek kao tražitelj uporišta, potom traženje uporišta kroz spoznaju stvorenog svijeta i kroz nastojanja oko stjecanja novih oblika unutarnjeg duhovnog iskustva, te kroz čežnju za drugim. Kao uzor tražitelja na području znanosti predložen je slavni matematičar i fizičar Arhimed, a kao uzor tražitelja čovjeka drevni grčki mudrac Diogen. Suvremeni put traženja uporišta u spoznaji svijeta predstavlja kozmolog S. Hawking a put traženja uporišta u novom duhovnom iskustvu predstavljaju fizičar F. Capra i križevnik P. Coelho. U trećem dijelu iznosi se ono što kršćanska vjera nudi tražiteljima uporišta, odnosno tražiteljima smisla, a to je susret sa živim Bogom koji se u Isusu Kristu sam dao u potragu za čovjekom, a što je naročito naglašeno u najnovijoj enciklici Ivana Pavla II. pod nazivom "Fides et ratio". Na kraju se ističe važnost prihvaćanja "paradoksalnog" u kršćanskoj vjeri, na što posebno upućuje analiza ljubavi, kao temeljne zapovijedi i definicije Boga "koji jest Ljubav".

Ključne riječi: egzistencija, smisao, razum i vjera, iskustvo, New Age

"Ja sam put, istina i život" (Isus, u Iv 14,6)
"Dajte mi čvrstu točku i pokrenut ću svijet" (Arhimed)

Probudi li se i u vama,¹ barem još katkad, onaj osjećaj koji vas je prožeo kad se na Žnjanu ili u Solinu 4. listopada 1998. pred vama pojavio jedan starac, oslonjen na štap? Starac, očito čvrsto oslonjen na štap, tijelom prignut k zemlji, a duhom upravljanim k čovjeku i nebu! Sjećate li se koji put kako ste, možda još kao mala djeca, gledali koje starije čeljade, štono mi kažemo "slabo na nogama", ili maleno dijete koje još nije prohodalo, kako pokušava ustati i osoviti se na noge, kako mu se ruke pružaju i traže, tako čežnjivo traže oslonac, traže uporište?

Ili, zar se niste ponekad i sami osjetili tako slabima, nemoćno uzdrhtalih koljena i malaksalih mišica, da ste posegli rukom, ma ne samo rukom nego još prije pogledom, pa čak i još prije osjećajem i umom, za osloncem, za uporištem? Ta kome barem ponekad ne zadrhte koljena i tko se to bar jednom nije okom, umom i još češće srcem okrenuo nevidljivom obzorju tražeći uporište, eda bi se kao čovjek mogao osoviti na dvije noge, i čvrsto stojeći na zemlji biti upravljen put neba!?

1. TRAZITELJI UPORIŠTA

Čemu ova tema? Spominjući se danas jednog od najvećih umnika kršćanske filozofske i teološke tradicije, svetog čovjeka Tome Akvinskog, učinilo mi se prikladnim započeti od početka, od potrage za onom istinom "koja je izvorište svake istine".² Toma je čitav svoj život "potrošio" tražeći uporište vlastitom životu i svojoj kršćanskoj vjeri, te trudeći se iz petnih žila, na sebi vlastit način, da to osobno pronađeno uporište posvjedoči, predoči, ponudi i objasni svim iskrenim tražiteljima istine.

S druge strane, priznajem da me ova tema uporno izaziva. Uporište, oslonac, barem u mojem razmišljanju, drugo je ime za smisao. Traženje uporišta potraga je za smislom. I ta je potraga intenzivna na razini spoznaje (pa stoga želim znati, inače teško bi me tko natjerao u školu); ta je potraga jednako tako, ako ne još i jače, intenzivna na razini doživljavanja života, na razini egzistencijalnog iskustva (pa stoga vazda nanovo iskušavamo nove putove). Uvjeren sam da je čovjeku uporište potrebno kao kruh svagdašnji, jer jedino tako može osjetiti i spoznati svoj identitet u svijetu oko sebe i pred tajnama i otajstvima što ga nadilaze i budućnost mu obilježavaju.

¹ Ovo je predavanje održano na akademiji upriličenoj prigodom proslave Dana Teologije u Splitu, 29. siječnja 1999.

² Toma Akvinski, *Suma protiv pogana* I,1,1, KS, Zagreb, 1993., str. 5.

S treće strane, na ovo me razmišljanje potaknula najnovija, trinaesta enciklika pape Ivana Pavla II., kojoj on daje naslov *Fides et ratio*, Vjera i razum, u kojoj se trudi pokazati kako vjera i razum ne samo da mogu pod ruku, nego još i više, kako su jedna drugoj potrebne, i to baš kao uporište. Tako bi vjera i razum recipročno, jedno drugom, mogli biti čvrste točke na koje bi se u međusobnom odnosu mogli osloniti. No, čini mi se da tu treba biti vrlo pažljiv. Papa je, naime, posve dobro shvatio da i vjera i razum ne egzistiraju "sami za sebe", nego postoji čovjek vjernik i razumnik. I čovjek kao osoba u konkretnoj povijesti traži i treba uporište.³

1.1. Znakovi traženja

Već nam samo osvjedočenje osobnog iskustva jasno potvrđuje da je čovjek, prihvaćajući i sve druge definicije, posve sigurno tražitelj. Pa zar i naše hodanje po ovoj majčici zemlji ne izgleda kao traženje. Pođite malo po gradu. Ne čine li vam se ljudi baš kao tražitelji? Mislim stoga da je opravdano poći od postavke, ne kažem pretpostavke nego postavke, da je čovjek "tražitelj", i da to traženje ima mnogovrsne oblike i putove.⁴ Ipak, moramo se kritički zapitati što to čovjek traži.

Za potvrdu ove teze dovoljno je, čini mi se, iskreno se osvrnuti na ono traženje što se očituje u čovjekovu odnosu prema smrti. U tom se odnosu ne nazire tek puko traganje za nekakvom mogućnošću preživljavanja, nego još više, traganje za smislom u "prividu besmisla", za dobitkom u gubitku, za ostvarenjem vlastite osobnosti u naizglednom uništenju. Čovjekov stav pred smrću je najparadoksalniji od svih njegovih stavova, jer sve drugo, pa i što ne bi morao, relativno lako prihvaća "zdravo za gotovo", a smrt nikako da prihvati kao definitivni kraj. Pa čak i oni koji su to teoretski prihvatili, kao ortodokсни marksisti i filozofi apsurdna, u vlastitom životu nisu prestali tražiti baš taj "smisao smrti".⁵ Ako je dakle pitanje "što čovjek traži?" - odgovor glasi: "život i sve ono što se pod životom

---

³ Usp. Ivan Pavao II, *Fides et ratio*, Libreria editrice Vaticana, Città del Vaticano 1998.

⁴ Kao ilustraciju možemo navesti književnu obradu ovog problema. Usp. D. Šimundža, *Problem Boga u suvremenoj književnosti*, Crkva u svijetu, Split, 1983., posebno str. 159-208 ("Metafizičke sumnje i problem Boga", gdje je posebno obrađen A. Camus i književnost apsurdna).

⁵ Usp. zanimljivu kontrapoziciju ateističkog marksizma i kršćanske teologije: E. Bloch, *Das Prinzip Hoffnung*, Suhrkamp, Frankfurt/M. 1959.; J. Moltmann, *Theologie der Hoffnung. Untersuchungen zur Begründung und zu den Konsequenzen einer christlichen Eschatologie*, Kaiser, München, 1964.

podrazumijeva". A to je zapravo smisao života, i dosljedno tome i eventualni smisao umiranja, gubitka života.

Kako se to "traženje" očituje, u kojim oblicima izvire na površinu egzistencije? U svemu onom u čemu se čovjek izriče baš kao čovjek, u odnosu prema sebi, svijetu i drugome, u riječi, u pjesmi i slici, u znaku, simbolu i obredu, osobno i u zajednici. Možemo li definirati neka područja toga traženja? Zasigurno traženje života i smisla možemo nazrijeti u mudroslovlju, u filozofiji kao razumskom traženju istine kao takve (istine u sebi), ali također i u traženjima iskustvene, provjerljive i opipljive istine, što je danas odjelotvoreno ne samo u takozvanim prirodnim nego i antropološkim znanostima, koje se bave čovjekom.

1.2. Ograničenja

Ako želimo produbiti temu traženja uporišta, trebalo bi uzeti u obzir dva puta. Jedan je teoretski, i to u smislu filozofskog promišljanja čovjeka i svijeta, a drugi je praktični, u smislu nastojanja da se znanstvenim metodama pronikne u bit svijeta i čovjeka i tako otkrije njihov smisao. Ovako postavljena tema zahtijevala bi enormno široku obradu. Stoga je nužno postaviti okvire, odnosno ograničenja unutar kojih će se odvijati ovo izlaganje. Oni su sljedeći: prvo ćemo zaviriti u "traženje uporišta u svijetu" kroz neka dostignuća suvremene kozmologije i fizike; zatim želimo ukratko iznijeti nastojanja oko "pronaska uporišta u samom čovjeku", što ih provode neke antropološke znanosti, trudeći se na razne načine oko produbljivanja ljudske svijesti i doseguća nove, više razine unutarnjeg, duhovnog iskustva, koje bi - pretpostavlja se - bilo odlučujuće za osmišljavanje čovjekovog života. Konačno ćemo se osvrnuti na problematiku "traženja uporišta", kako ga analizira Ivan Pavao II. u *Fides et ratio*, te iznijeti i neke prijedloge koji zapravo tvore bit njegove nove enciklike.

Možda već s negodovanjem primjećujete kako nisam spomenuo teologiju, bogoslovlje. Zašto? Bogoslovlje, teologija, kako joj i samo ime kaže, govori ponajprije o Bogu, a potom o čovjeku. Postulat teologije je vjera, a kako reče Ivan Golub "ne vjerujem zato što mi je znano, nego zato što mi je dato",⁶ ili da parafraziramo ono što davno napisao Aurelije Augustin: "Ne bih ja tebe, Bože, ni tražio, a kamo li k tebi došao, da ti mene prije nisi našao." Bogoslovlje, teologija, ukoliko se temelji na objavi, bavi se u prvom redu Božjim govorom, kojemu

⁶ Usp. I. Golub, *Prijatelj Božji*, Naprijed, Zagreb, 1990., str. 45-58.

slijedi čovjekov odgovor. A to je već novi vid gledanja ili, ako hoćete, druga priča, koja bi mogla biti naslovljena "nuđenje uporišta".

Ovo izlaganje, već poradi kratkoće i navedenih ograničenja, neizbježno je nepotpuno. Ipak, valja nam se sjetiti da je svako putovanje složeno od sitnih koraka, kojih treba puno da bi se stiglo. Stoga, ako nije baš uputno očekivati velike zaključke, možda ipak imamo pravo na jedan važan korak. Onaj kojim se kreće, onaj kojim se okreće, nadamo se na pravu stranu, jer ne stiže tko je brz nego tko ide pravim putem. A sad malo zavirimo u oblike traženja uporišta.

2. ARHIMEDOV PROBLEM ILI UPORIŠTE U SVIJETU

Traženje uporišta, odnosno traženje smisla, upućuje nas ponajprije da pogledamo oko sebe. Prvo što vidimo, primjećujemo, je svijet oko nas. Intuitivno se javlja misao: "Eh, da mi je razumjeti svijet, kako i zašto opstoji, valjda bih tada dokučio i smisao vlastita postojanja, odnosno pronašao 'čvrstu točku' svoje egzistencije". Čini se da je Arhimed svojom slavnom izrekom "dajte mi jednu čvrstu točku i pokrenut ću svijet" mislio ne samo na zakon poluge, nego na razlog postojanja. To više što ondašnji znanstvenici, matematičari i fizičari, bijahu ponajprije tražitelji, a sebe su nazivali "prijateljima mudrosti života", to jest filozofima.

2.1. *Pogled sve do postanka svijeta*

Ipak mi, ljudi modernog doba, prije nego na filozofiju pomislimo na znanost. A danas je zanimljivo zapaziti da se u početku znanstvenog razmišljanja držalo kako će biti stvoren jedan zaokruženi sustav, opći i lako pregledan, koji će sve protumačiti. Razvojem raznih grana znanosti došlo se do takvog rascjepkavanja znanstvenih područja, metoda i rezultata da sve to postaje nepreglednom šumom i za ponajboljeg stručnjaka, a kamoli za laika. U šumi znanosti, u kojoj se uz veliko blago krije i mnogo zamki i vrlo velikih opasnosti, traje potraga za uporištem. A što bi to moglo biti? Svakako, ponajprije ono što objedinjuje samu šumu, a to su njezine temeljne zakonitosti. Zakonitosti makrosvijeta, vidljivoga svemira, kao i zakonitosti mikrosvijeta, onoga nevidljivoga. Stižemo tako do onih polja znanstvenog istraživanja gdje se danas doista svim silama traži "konačna spoznaja" o temeljima svijeta, o njegovu iskonu i zadnjim zakonitostima.

Za Stephena Hawkinga, jednog od najbriljantnijih umova današnjice, sva znanstvena nastojanja da se odgovori na pitanje

“kako svijet funkcionira” služe samo jednom, a to je da se konačno odgovori na pitanje “zašto svijet postoji”. Taj bi pak odgovor, logično, u sebi uključivao i onaj, za nas ljude najsudbonosniji, odgovor na pitanje o smislu naše egzistencije. Dok se ne da odgovor na pitanje smisla/postanka svijeta, sva će se znanost mučiti “u porođajnim bolima”. Stoga Hawking svoju kozmologiju i razvija upravo u tom smjeru. Ako pratite izvanrednu BBC-evu TV seriju *Svemir Stephena Hawkinga*, ili ako ste čitali istoimenu knjigu,⁷ mogli ste se u to uvjeriti.

Istraživanjem makrokozmosa bave se astrofizika i kozmologija, a mikrokozmosa atomska fizika. Krajnji im je cilj, piše S. Hawking, “doći do jedne jedinstvene teorije koja opisuje čitav svemir... Danas znanstvenici opisuju svemir s pomoću dvije temeljne djelomične teorije – opće teorije relativnosti i kvantne mehanike. One su velika intelektualna postignuća prve polovine našega stoljeća. Opća teorija relativnosti opisuje sile gravitacije i makrokozmički ustroj svemira, što znači ustroj u rasponu od samo nekoliko kilometara pa do milijun milijuna milijuna milijuna kilometara (jedinica iza koje slijede dvadeset i četiri nule), što je veličina svemira dostupnog promatranjima. S druge strane kvantna mehanika se bavi pojavama na silno malenoj ljestvici veličina, poput milijuntinke milijuntinke centimetra. Na žalost, poznato je da su ove dvije teorije u neskladu jedna s drugom - obje ne mogu biti točne. Jedan od glavnih napora današnje fizike (...) je traganje za novom teorijom - kvantnom teorijom gravitacije - koja će u sebe obuhvatiti obje”.⁸

Pa, može li se ustvrditi da se došlo do nekih rezultata u tom traganju? Astrofizika, osobito nakon početka upotrebljavanja svemirskog teleskopa Hubble, došla je posljednjih godina do mnoštva podataka, osobito o stanju “ranog svemira”, o njegovoj prošlosti sve do praga samoga “trenutka postanka”. Astrofizičari tvrde kako im je poprilično razumljiv razvoj svemira sve do tisućitog dijela sekunde nakon “Velikog praska”, odnosno “trenutka postanka”. Hawking drži da se u odgovoru na pitanje postanka krije i odgovor na pitanje smisla. Ako svemir “ima početak”, ako mu iskon nije “od samoga sebe” (što ipak, drži Hawking, ne bismo smjeli a priori isključiti kao nemogućnost, jer kakvi su nam paradoksi u svemiru već poznati,

⁷ D. Filkin, *Svemir Stephena Hawkinga. Objašnjeni kozmos*, Izvori, Zagreb 1997. Usput spominjemo i izuzetno zanimljiv članak A. Strumia, *Suočavanje znanosti i teologije na pragu trećeg tisućljeća. Premisa o odnosu između znanosti i teologije*, u: *Svesci* 91(1998), str. 65-71. Na pamet nam pada i potreba da se taj odnos produbi s teološke strane, te da je šteta što to u svojoj najnovijoj enciklici barem ne spominje Ivan Pavao II.

⁸ S. Hawking, *Kratka povijest vremena*, Izvori, Zagreb, 1996., str. 23-24.

jedan takav paradoks nije baš nemoguć), onda bi nas traženje smisla trebalo voditi od stvorenoga svijeta k Bogu Stvoritelju. No to razmišljanje (još) nema znanstvenu potvrdu. Ovoj bismo se pak mogli možda približiti u "općoj teoriji svega postojećega".

Na sličnom se putu, kao i astrofizika, nalazi i atomska fizika, koja se bavi istraživanjem mikro svijeta, posebno struktura i odnosa materije (subatomske čestice) i energije. Ta istraživanja dovode do zaključka da se temelj stvarnosti zapravo krije u strukturama, odnosno zakonima koji ravnaju mikrosvijetom, subatomskim svijetom, tim temeljima stvarnosti kojima upravlja koji put, matematički gledano, paradoksalna dinamika odnosa energije i materije.

Čemu dakle toliko uporno, naporno i skupo traganje za "cjelovitom teorijom svega postojećeg". S. Hawking skeptički tvrdi: "Dakako, utemeljenje cjelovite jedinstvene teorije ne bi moralo pomoći pri preživljavanju naše vrste. Možda čak ne bi ni na koji način utjecalo na naš način života. Ali od samog osvita civilizacije ljudi se nisu zadovoljavali gledanjem na događaje kao na nešto nepovezano i neobjašnjivo. Zahtijevali su razumijevanje skrivenog poretka u prirodi. I danas se još trudimo saznati zašto smo ovdje i odakle smo došli."⁹ Uz to, valja dodati, trudimo se saznati i kud ćemo!

Zanimljiva je nada koju S. Hawking izražava na kraju svoje planetarne uspješnice *Kratka povijest vremena*. Konstatirajući da se nalazimo u prilično zbunjujućem svijetu, a opet ne želimo posustati u potrazi za smislom njegove opstojnosti, nadajući se tako otkriti koje je naše mjesto u njemu, zaključuje: "Međutim, otkrijemo li potpunu teoriju, ona bi nakon nekog vremena mogla postati razumljiva u glavnim crtama svakom čovjeku, a ne samo nekolicini znanstvenika. Tada ćemo svi mi, a ne samo filozofi i znanstvenici nego i obični ljudi, moći sudjelovati u raspravi zašto je to tako, zašto se dogodilo da mi i svemir postojimo. Nađemo li odgovor na to, bit će to konačna pobjeda ljudskog razuma - jer bismo tada spoznali um Boga."¹⁰

Ono što tražimo, drži većina današnjih kozmologa, astrofizičara i atomskih fizičara, zapravo je traženje traga koji bi nam u ovom svijetu otkrio "dublju razinu postojanja". I u tom traženju i razmišljanju, čini se, često puta se baš ono što je paradoksalno pokaže vrlo vjerojatnim, dapače biva eksperimentima potvrđeno.

---

⁹ Isto, str. 25-26.

¹⁰ Isto, str. 187.

2.2. A što je život?

Ovo što smo dosad iznijeli vodi nas, međutim, još korak dalje. Na taj su korak upozorili najprije biolozi, a onda su ga prepoznali i drugi prirodoznanstvenici. Pitanje temelja i smisla postojanja ne rješava se, po njihovu mišljenju, samo odgovorom na pitanje zašto svijet postoji, nego puno više u tumačenju "dinamičnih struktura na kojima svijet postoji". Jednostavno rečeno, radi se o problemu života. Čovjek je dio svijeta, ali "živi dio". Još više, "živi dio živog svijeta".

Problem života nije više samo pitanje biologije nego i mnogih drugih grana znanosti. Zanimljivo je da je suvremenu raspravu o tome što je u stvari život započeo austrijski fizičar i jedan od tvoraca kvantne teorije, Erwin Schroedinger.¹¹ Od njegove hipoteze o molekularnoj strukturi "nosioca života" pa do otkrića molekularne strukture gena kao nositelja životnih svojstava, s čime je otvoreno novo područje istraživanja života, to jest područje molekularne biologije, prošlo je vrlo malo vremena.

Prava dubina pitanja "što je život", i konsekventno pitanje "što je ljudski život", uočava se čim se zamijeti sva kompleksnost životnih sustava. Tako se danas na posve nov način govori o životu, brišu se krute granice između "žive i nežive tvari", mrtve materije i sustava života. Fritjof Capra, fizičar i teoretičar "životnih sustava", u svojoj najnovijoj knjizi *Web of Life*, donosi, kako sam tvrdi, prvi put unificiranu teoriju, koja uključuje materiju, misao i život. Razmišljanje o uporištu egzistencije, tvrdi Capra, treba "globalizirati", prepoznajući svoje mjesto u svijetu ne kao "kotačić u jednom mehanizmu", nego kao živi dio jednog općeg živog organizma, što je zapravo svijet.¹²

Ovakvo promišljanje ima filozofske, ali i praktične posljedice. Capra se u svojoj teoriji služi matematičkim modelima i oblicima nove sinteze, koji kao bitne elemente uključuju tri konceptualne dimenzije fenomena života, a to su: uzorak (model, pattern), struktura i proces. "Uzorak" je shvaćen u smislu "autopoiesis" (pojam koji su skrojili čileanski znanstvenici Humberto Maturana i Francisco Varela). Mreža života koja "samu sebe stvara" i sebe razvija, u stvari je "otvoreni sustav" koji se istovremeno razvija i mijenja. U čemu je problem? Je li takav život, shvaćen kao dinamički proces u koji je

¹¹ Radi se o konferencijama održanima na Trinity College u Dublinu, 1943. godine.

¹² Usp. F. Capra, *The Web of Life*, Los Angeles, 1996. Kao uvodni tekst za razumijevanje ovog fenomena mogu poslužiti J. Zalokar, *Izvori i dometi New Agea*, i H. Lasić, *New age - 'nova religija' modernog doba*, u: N. Mikić (ur.), *Novi religiozni pokreti*, FTI DL, Zagreb, 1997., str. 171-180 i 181-200.

uključeno pamćenje, učenje, prilagođivanje, stvaranje novih odnosa i interakcija, i slično, zapravo produkt molekularne kemije?

Prema "Santiago teoriji" ono što se dosad nazivalo "duhovnom sferom", koja upravo i tvori bitnu razliku "živoga od neživoga", bilo bi nešto što je neodvojivo od same materije. Sama materija kao takva bila bi životna u sebi. Antropološka posljedica ove teorije je u tome što slijedi zaključak da je jedini prostor na kojem čovjek može tražiti svoje vlastito uporište, svoj temelj i smisao, sama materija, odnosno to su strukture svijeta koji "autopojetički" sam sebe stvara. Kolika je zavodljivost ovakvih razmišljanja pokazuje i njihova recepcija unutar pokreta zvanog "New Age", kojemu se Fritjof Capra smatra jednim od začetnika.¹³

2.3. Odrizi traženja

Međutim, zapitat ćete se, koliko se ovo dosad spomenuto traženje odražava na razini praktičnog života? Prisjetimo se na časak umjetnosti, koja je poprilično promijenila svoje obličje. Ako se može reći kako je nekad vrijedilo da je pravi odraz traženja uporišta u filozofskom razmišljanju, na koncu dvadesetog stoljeća, posve je sigurno, dogodio se audiovizualni pomak, pa se tako zbila i audiovizualizacija traženja uporišta.¹⁴

Dovoljno se osvrnuti na samo dva područja, koja su, uz glazbeno, vjerojatno i najznakovitija. To su književnost i film. Književnost je bila i ostala prilično dobro ogledalo duhovnog i kulturnog ozračja, kao i važan pokazatelj nekih osnovnih duhovnih kretanja, dok je film vrlo utjecajan na razmišljanje i zauzimanje životnih stavova, naročito kod mlađih generacija.

I književnost i filmska – audiovizualna umjetnost, barem one općeprihvaćene i predložene od auktoriteta kao kulturalni predložak, doživjele su odmak prema novim granicama. Pomak je to prema ekstremnom, kako zastrašujućem (apoteoza nasilja), tako i fantastičnom, ali s naznakama "nove duhovnosti".¹⁵

---

13 Problem je, naime, vidljiv onoga trenutka kad shvatimo kolika je isprepletenost struktura materije i "struktura života". Usp. analizu koju daje F. Capra u djelima: *The Tau of Physics*, *The Turning Point* i *Uncommon Wisdom*.

14 Kao ilustracija može nam poslužiti nedavna vijest da NASA šalje na Mars sondu s mikrofonom, a ne samo s kamerom, da zabilježi kako "zvuči" vjetar na Marsu.

15 Suvremeni film obilježava hiperrealizam nasilja i horora, odnosno znanstveno-fantastično predočavanje budućnosti, uz dobru dozu iluzija izazvanih "specijalnim efektima". Dovoljno je prelistali filmografiju jednog od najcijenjenih redatelja

3. DIOGENOV PROBLEM ILI UPORIŠTE U ČOVJEKU

Ako je dakle s jedne strane sigurno posvjedočeno traženje uporišta u spoznaji izvanjskog svijeta i njegovih tajni, osobito tajne života, s druge strane ništa manje intenzivno nije traženje uporišta u samom čovjeku. Ako su sa znanstveno-popularnog područja najgledanije TV emisije o tajnama svijeta i svemira, s antropološkog područja najintragantnije su teme o čovjekovoj nutrini, o njegovoj "duhovnoj sferi", posebno o oblicima unutaršnjeg iskustva, u kojima se, navodno, otvaraju novi vidici i oblici drukčije spoznaje, na koju se može osloniti vlastito postojanje.

3.1. Put prema unutra

Čovjek se stalno vraća na početno pitanje: "Trebali li vjerovati da je ljudska povijest, prošla, sadašnja i buduća - cjelokupni razvoj svemira sa svojim bolovima i tjeskobama, svojom ljubavi i radostima, i sa svojim krajnjim završetkom, samo jedna besmislena šala? Da li je to neka skela bez cilja koja dolazi niotkuda i ide nikamo, kako se svemir slučajno steže i neodređeno širi?"¹⁶ Iako bi mu razum osvjedočen o zlu, patnji i smrti sugerirao da odgovori "kako je život besciljno putovanje", ima u čovjeku nešto što se neumitno opire mirenju s besmisлом.

Već obično, svakodnevno, jednostavno iskustvo radosti, zadovoljstva, uzajamnog ispunjenja potiče nas da na pitanje "ima li smisla" odgovorimo potvrdno. A onda se sjetimo kako su svaka sreća, zadovoljstvo i radost podložne vremenu, to jest da su prolazne. To nas obeshrabruje. Međutim, mi nastavljamo tražiti, jer "u svojoj sreći i u patnji imamo osjećaj nečega što dolazi s onu stranu naših uskih međa".¹⁷ Još k tome osjećamo težnju savjesti da budemo dobri, pa tu dobrotu stavljamo čak i iznad sreće. A onda shvatimo da su dobri "uvijek na gubitku". I tako, osjećamo da se nalazimo na tragu, a ima nešto što nam priječi da tim tragom pođemo do kraja. Čak osjećamo da se ta zapreka nalazi u nama samima.

Drugi vatikanski sabor, u pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu tvrdi: "Neuravnoteženosti od kojih trpi suvremeni svijet u stvari su povezane s onom osnovnijom neuravnoteženošću kojoj su korijeni u čovjekovu srcu. Naime, u samom se

---

današnjice, Stevena Spielberga, Od "Ralja", "Bliskih susreta treće vrste", "E. T", "Jurassic Parka" do "Spašavanja vojnika Ryana".

¹⁶ *Novi Katekizam*, Svjetlost, Zagreb 1970, str. 15.

¹⁷ Isto, str. 20.

čovjeku sukobljavaju mnogi elementi. S jedne strane kao stvorenje iskustveno doživljava svoju višestruku ograničenost, a s druge strane se osjeća neograničenim u svojim željama i pozvanim na viši život. I dok ga privlače mnoge stvari, neprestano je prisiljen među njima birati i nekih se odricati. Štoviše, kako je slab i grešnik, nerijetko čini ono što neće, a što bi htio ne čini. Prema tome, čovjeka muči podijeljenost u njemu samom, a odatle se rađaju tako brojni i toliki razdori također u društvu (...). Uza sve to pred suvremenim razvojem svijeta danomice su sve brojniji oni koji ili sami postavljaju ili s novom oštrinom osjećaju najtemeljitija pitanja: što je čovjek? Koji je smisao patnje, zla, smrti, što i nadalje traje premda je ostvaren ovolik napredak?"¹⁸

Vratimo se na časak mudrom Diogenu, za kojega se priča da je u po bijela dana izišao na ulice Atene s upaljenom svjetiljkom "tražeci čovjeka". Kojeg čovjeka? Kakvog čovjeka? Pravog čovjeka, odgovorio bi Diogen, istinitog i dobrog! Diogen je sigurno dobro znao kako je čovjek, kad je sam, izgubljen. Sam se osjećao nepotpunim. Egzistencijalna samoća generira egzistencijalni vakuum, a egzistencijalni vakuum je generator besmisla, kaže V. Frankl.¹⁹ U samoći se nemaš na koga osloniti.

Sjetimo se Biblije. Već na početku stvaranja reče Bog: "Nije dobro da čovjek bude sam!" (Post 2,18). Samoća je nesreća. Teologija tumači kako ni Bog "nije sam - nego je Trojstvo", a čovjek je "bogoslīčan", dakle stvoren za zajedništvo. Najjači, najveći i najsigurniji oslonac - od svega stvorenog, za čovjeka je drugi čovjek. Zato je Bog prvom čovjeku dao prvu čovječicu. Ali, pokazalo se da "kosti od mojih kostiju i meso mesa mojega" (Post 2, 23), koliko god donosili utjehe i smirenja, ispunjenja i sreće, u konačnici ne mogu ispuniti sva traženja, osobito ne mogu premostiti onu crnu jamu odijeljenosti, smrti. I eto, vratismo se ponovno na isto pitanje: Na koga se osloniti? U kome naći utočište, kad je i drugi, pa ma kako dobar i istinit bio, na jednako krhkim nogama? Što dakle učiniti?

3.2. "Velika tajna" i holistička svijest

Vrlo aktualna sugestija dolazi iz pokreta New Age, prijedlogom da u traženju treba prijeći unutrašnju granicu, onu u samome

---

¹⁸ *Gaudium et spes*, br. 10.

¹⁹ Usp. V. E. Frankl, *Liječnik i duša. Temelji logoterapije i egzistencijske analize*, KS, Zagreb, 1993., str. 30. Koliko li je to daleko od onoga što je S. Freud napisao u jednom pismu Mariji Bonaparte: "U trenutku kad čovjek pita za smisao i vrijednost života, on je bolestan..." (usp. Isto, str. 31).

čovjeku. Tu su granicu do sada, drži se, rijetki prelazili. Iza nje se krije "velika tajna", iza nje se krije "osobna legenda",²⁰ iza nje se krije uporište i oslonac, i kad to pronade - čovjek je pronašao sve, jer je pronašao temelj svoje svijesti. Otkrio je svoju "božansku narav". A tu smo već na području gnoze. Evo što o tome kaže J. Jukić: "Ipak, najveća je posudba gnoze ideologiji New Agea ideja o središnjem značenju ljudske svijesti za osobni, zajednički i kozmički život. 'Duhovna svijest' je u stvari 'holistička svijest' koja spoznaje jedinstvo svega jer znade da tvori njegov nerazdvojni dio. S druge pak strane, to znači da sve što postoji jest zapravo svijest. Zato je zadnji temelj bitka uvijek svijest. Slijedom toga, čovjekovo se božanstvo sastoji u činjenici da on već od rođenja posjeduje i nosi u sebi vječnu iskru svijesti, po kojoj se onda povezuje i srođuje s božanskim Sve. Otud potreba da se u nama ta iskra ponovno probudi jer su iskustveno i društveno 'ja' učinili da se posve zaboravi. Posredstvom mnoštva metoda od yoga, zena i meditacije do raznih društvenih terapija i otkrića duhovnih moćiju u nama, pristaše New Agea pokušavaju vratiti natrag zalutalog čovjeka - s ugašenom iskrom božanstva u sebi - kozmičkom jedinstvu. Nadilazeći u svijesti svoju osobnu ograničenost, on će biti u stanju uspostaviti raskinute niti s cjelovitošću božanske Energije koja kruži i podržava kozmičko jedinstvo. I bez mnogo upućenosti u povijest religija svakome je jasno da se ovdje radi o klasičnim temama drevne gnoze što su baš u ideologiji New Agea našle svoje novo utjelovljenje".²¹

New Age tako nudi, u procesu traženja uporišta u samom čovjeku, metode za stjecanje unutarnjeg iskustva, koje je puno više negoli sama spoznaja o tome "što se to u čovjeku i što se s njim zbiva". Naime, određena iskustva ne mogu se ni u sadržaju ni u načinu do kraja komunicirati. Stoga nije dovoljno da je netko nekad nešto saznao i iskusio, ako ja to nisam kušao. Ja sam taj koji tražim put da se osobno osvjedočim. A da bih to iskustvo dosegnuo potrebna mi je metoda, kojom se valja poslužiti da bi se došlo do unutarnjeg iskustva o vlastitom ja, odnosno o "dubinskoj svijesti" kao temelju postojanja.²²

²⁰ Usp. P. Coelho, *Alkemičar*, Znanje, Zagreb, 1996. Iste ideje Coelho razvija i u drugim djelima, koja su doživjela planetarnu popularnost. Usp. *Na obalu rijeke Piedre sjela sam i plakala*, VBZ, Zagreb 1998.

²¹ J. Jukić, *Budućnost religije*, Matica hrvatska, Split, 1991., str. 255.

²² Usp. "Predgovor" knjizi V. Krmpotić, *Stotinu i osam. Knjiga prva*, Znanje, Zagreb 1994., str. 7. O tome vidi i G. Daneels, *Krist ili Vodenjak?*, Verbum, Split, 1998., str. 47-48.

3.3. *Opasnosti na putu*

Ipak, treba precizno razlikovati suvremeni govor o metodama stjecanja unutarnjeg iskustva na temeljima istočnjačke prakse meditacije i uranjanja u dubinu vlastite svijesti, od kršćanske mistike kojoj je osnovna težnja susret s osobnim Bogom, te metoda koje predlažu suvremena psihologija i psihoterapija, koje na znanstvenim osnovama pokušavaju protumačiti što se to zbiva u čovjeku, te mu pružiti podršku na putu ostvarenja unutarnje ravnoteže. Među opasnostima na tom putu valja spomenuti problem egzistencijalne otuđenosti. Ako je za egzistencijalističkog marksista-nihilista J. P. Sartrea "drugi - moj pakao", za židovskog personalista Martina Bubera "drugi je moje spasenje i moj raj", jer jedino uz "ti" može autentično opstojati "ja". Smisao, a s njim i uporište, nije niti može biti u stvarima, nego je u osobi, ali ne kao "otuđenom pojedincu", nego kao "biću zajedništva". Osoba je temelj, i onaj tko je našao osobu, tko je susreo čovjeka, na dobrom je putu da bude sretan, to jest da nađe smisao i uporište vlastitog egzistenciji. Tko pak nije našao drugoga, tko se nije susreo i tako postao susretnik, taj ostaje nesretnik, besmislenik i "propada" jer nema pravoga uporišta vlastitom bivanju.

Ivan Pavao II. tvrdi: "Čovjek, dakle, po naravi traži istinu. To traženje nije usmjereno samo djelomičnim istinama, činjeničnim ili znanstvenim, niti tek dobru glede pojedinih odluka. On traži konačnu istinu koja će mu dati smisao života pa tako to traženje ne može postići svrhu doli u Apsolutnom. Zahvaljujući sposobnostima svog razuma čovjek je sposoban susresti i prepoznati takvu istinu. Ukoliko je životna i egzistencijalna za njegovo postojanje. takva se istina ne doseže samo razumom nego i povjerenjem u druge osobe, koje mogu jamčiti autentičnost i sigurnost same istine. Sposobnost da se vlastiti život povjeri drugoj osobi, sigurno je, antropološki gledano, najizražajniji i najznačajniji ljudski čin."²³

Dakle, možemo ustvrditi kako se u suvremenom svijetu traženje uporišta odvija na dvije ključne razine - onoj stjecanja znanstvene spoznaje i stjecanja unutarnjeg iskustva. Mnogi su zaključili kako je filozofija, kao čisto razumsko traženje temelja opstojnosti svijeta i čovjeka, "konačno skinuta s dnevnog reda", jer ionako filozofije u

---

²³ Ivan Pavao II., *Fides et ratio*, br. 33. Do ovog zaključka dolazi i M. Scott Peck u bestsellerima iz područja primijenjene psihologije *Put kojim se rjeđe ide* i *Put do ljubavi*, iako i on naginje holističkoj svijesti. Za soteriološke implikacije personalističke misli usp. W. Kasper, *Isus Krist*, CUS, Split, 1995., str 311-333.

klasičnom smislu više nema niti može biti.²⁴ A što onda ostaje? Putovi znanstvene spoznaje i unutarnjeg iskustva teško da će nas, barem kako se danas čini, doista dovesti do sigurnog uporišta.

4. BOŽJA PONUDA ILI "NAĐENI ČOVJEK"

Postoji li odgovor? Postoji li znak koji nas može uputiti u pravom smjeru, trag koji će nam pomoći da zakoračimo naprijed? Postoji li put koji će nas dovesti do uporišta ili, ako još nije moguće da se na njega posvema oslonimo, onda barem da ga vrškom prstiju dotaknemo, da njegovu blizinu osjetimo? Prema Luki anđeo naviješta pastirima: "Ne bojte se. Javljam vam blagovijest, veliku radost za sav narod... I evo vam znaka: naći ćete novorođenče gdje leži povijeno u jaslama" (Lk 2, 10-12).

4.1. Radosna vijest

Zanimljivo je pogledati kako Marko započinje svoje evanđelje: "Početak radosne vijesti Isusa Krista, Sina Božjega" (Mk 1,1). Petar će u svom prvom nastupu na dan Pedesetnice javno posvjedočiti što je sadržaj te radosne vijesti: "Izraelci, čujte ove riječi: Isusa Nazarećanina, čovjeka koga Bog pred vama potvrdi silnim djelima, čudesima i znamenjima koja, kao što znate, po njemu učini među vama, po rukama bezakonika razapeste i pogubiste. Ali Bog ga uskrisi oslobodivši ga grozote smrti jer ne bijaše moguće da ona njime ovlada" (Dj 2,22-24). Zatim će dodati: "I nema ni u kom drugom spasenja. Nema uistinu pod nebom drugog imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti" (Dj 4,12).

A nije li baš to vrijedno Arhimedova usklika! Kažu da je on vikao ulicama svojega grada "pronašao sam", svima, iz svega glasa. Želio im je objaviti radost pronalaska, onoga za čim je težio, što je osmišljavalo njegov život! Jer u stvari nije pronašao tek "zakon

²⁴ Za primjer se uzima Wittgensteinova izjava kako filozofima ne preostaje drugo doli "da se zabave analizom jezika", jer su drugi preuzeli brigu oko problema smisla. Ipak, treba se prisjetiti da je teologija nezamisliva bez filozofske podloge. Samo, nije li već sazrelo vrijeme da u toj pripravi u studij povijesti filozofije uključimo i filozofiju povijesti (ili filozofiju vremena), te da u studij filozofije kao "znanosti mišljenja" uključimo "filozofiju znanosti", osobito "filozofiju prirodnih znanosti". Možda prijedlog izgleda naivan, ali ako ste ikad gledali BBC-jeve dokumentarce o povijesti, ili filmove National Geographica o prirodi, ili pak uratke Spilbergove i Zemeckisove filmske radionice, začinjene efektima "Industrial Light and Magic", onda lako možete prepoznati koliko se "filozofije" krije iza naizgled naivnih priča i efektnih filmskih scena.

poluge” i nekoliko fizikalnih zakona i matematičkih jednadžbi, nego je otkrio važnost uporišta. Ne znamo što bi Diogen učinio da je doista “pronašao čovjeka”. Bi li i on ulicama Atene vikao iza svega glasa, “heureka, heureka”?

Međutim, problem se može i malo drugačije postaviti. Primjericе, što bi današnja teologija, što bismo mi doktori svetog bogoslovlja i vi studenti teologije odgovorili Arhimedu, kad bi nam došao s pitanjem: “Molim vas, pokažite mi čvrstu točku. Neophodna mi je, nužna mi je, bez nje mi je život besmislen.” Što bi odgovorili Diogenu, kad bi se pred ovim učilištem pojavio s upaljenom svjetiljkom traženja i molbom: “Pokažite mi čovjeka. Bez čovjeka mi je život besmislen”? Možda bismo se mi, mudri teolozi, starom, za neke ishlapjelom matematičaru i onom drugom otkačenom mudracu nasmijali, i zapitali ih: “Prijatelju, jeste li stvarno sigurni da ste došli na pravo mjesto?” Ili bismo, jadnog Arhimeda tražitelja, skupa s bačvarom Diogenom, poslali u kakvog privatnika koji prodaje čvrste točke, oslonce i uporišta?

Pa ipak, Ivan Pavao II. smatra kako ne samo svaki današnji Arhimed, koji je shvatio da mu treba uporište, i svaki današnji Diogen, koji uporno traga za čovjekom, nego i onaj koji još to nije ni shvatio, ali je na neki način, možda kroz osobnu ugroženost to osjetio, ima pravo doći teologu i zatražiti uputu, gdje i kako naći uporište. Jasno, ovdje se ne radi o znanstvenom dokazivanju u vidu nepobitne argumentacije potkrijepljene eksperimentima, nego o osvjeđenju kojim “bogoslovlje” - slovljenje o Bogu na temelju objave “Riječi koja je tijelom postala”, upućuje, pa ako hoćemo u vjeri biti iskreni, i konkretno naznačuje traženo uporište.²⁵

4.2. Božja provokacija

Što to Objava svjedoči? U biti, radi se o objavi samoga Boga, odnosno Božjoj samoobjavi. To znači da se Bog ne skriva, nego javlja, govori, djeluje. Još više, sam Bog dolazi ususret. Poslužimo se riječima Ivana Pavla: “Božja samoobjava osobito se ostvaruje u njegovu ‘očovječenju’. Još jedanput postoji velika opasnost da se, po riječima Ludwiga Feuerbacha, ono što je božansko svede na ono što je ljudsko. Te su riječi Feuerbachove, s kojima počinje marksistički ateizam, ali – *ut minus sapiens* ‘upravo ću reći jednu ludost’ (2 Kor 11,23) - provokacija potječe od samoga Boga, jer se On doista učinio čovjekom u svome Sinu i rodio se od Djevice. Upravo tim rođenjem,

---

²⁵ Usp. zanimljivu analizu koju pruža G. Biffi, *Esplorando il disegno*, LDC, Leumann (To) 1994., str. 183-204.

zatim po mucu, križu i uskrsnuću, Božja je samoobjava u povijesti čovjeka dosegla svoj zenit, objava nevidljivoga Boga u vidljivoj ljudskosti Kristovoj (...). Pokušajmo u rasuđivanju biti nepristrani: je li Bog mogao ići dalje u svojoj susretljivosti, u svojem približavanju čovjeku i njegovim spoznajnim mogućnostima? Uistinu, čini se da je išao tako daleko koliko je bilo moguće. Dalje nije mogao ići. Bog je otišao predaleko! Nije li Krist postao "sablazan za Židove, ludost za pogane" (1 Kor 1,23)? Upravo zato što je Boga nazivao svojim Ocem, jer ga je tako otvoreno objavljivao u sebi samome, morao je ostaviti dojam da je previše..."²⁶

Prema analizi koju pruža Ivan Pavao II. u *Fides et ratio*, upravo proživljavamo tri krize: krizu smisla, krizu objektivne istine i krizu metafizike.²⁷ Zadaća teologije je da obnovi vlastitu metodologiju za razumijevanje istine kako bi se mogla okrenuti konačnoj istini u Isusu Kristu. Svrha teologije je predočiti razumnost objave i sadržaj vjere, ali u sukladnosti s "ludosti križa". Ta ludost svjedoči da je Bog čovjeku za oslonac dao sebe! Ako je to temeljni navještaj kršćanske vjere, i ako na teologiju spada ne samo da "tumači Boga" nego i da "traži Boga", odnosno da pripomogne u traženju Boga, onda bismo morali imati hrabrosti - jasno pod uvjetom da smo kršćani - uskliknuti: "euangelion" - našli smo "radosnu vijest", na tragu smo, na putu smo, nadomak uporištu.

Ako čovjek prirodnim svjetlom razuma može sa sigurnošću spoznati Božju opstojnost, to još uvijek nije dosta za uporište, za takvu blizinu u kojoj bi se čovjek mogao osloniti na Boga kao na zadnji temelj vlastite egzistencije. To potvrđuje i Katekizam Katoličke crkve, kad piše: "Postoji, međutim, i drugi red spoznanja, kojemu čovjek ne može doprijeti vlastitim silama: to je red Božanske objave. Po svojoj posve slobodnoj odluci, Bog se čovjeku objavljuje i dariva time što mu otkriva svoje otajstvo, svoj dobrohotni naum što ga je predodredio odvijeka u Kristu za sve ljude. Bog svoj naum spasenja potpuno objavljuje time što šalje svoga ljubljenog Sina, Gospodina našega Isusa Krista, i Duha Svetoga."²⁸

Taj susret koji se događa na temelju obostranog traženja, Božjeg i našega, nije nešto posve individualističko, nešto isključivo na razini "moj Bog i ja", nego uključuje i sve stvoreno, odnosno sav svijet. Božje traženje dotiče sve, čovjeka i stvorenu stvarnost. Crkva, kao pronositeljica "radosne vijesti" u povijesti svjedoči svijetu i u svijetu

²⁶ Ivan Pavao II., *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb, 1994., str. 58-59.

²⁷ O ovome više u: A. Mateljan, *Razum i vjera*, Crkva u svijetu 33 (1998), str. 416-423.

²⁸ *Katekizam Katoličke crkve*, br. 50.

da ima nade, da ima uporišta, da postoji čvrsta točka, na koju oslonjeni možemo promijeniti svijet.

Samo, kako uvjeriti ljude da to nije neka "pobožna pričica" ili bajka? Da Bog doista traži čovjeka? Mnogi kršćani - kaže Tatjana Goričeva - "ne govore o svojoj vjeri bojeći se da ne ispadnu smiješni. (...) Bog je postao čovjekom. Ima li te fantazije ili te najsmionije utopije koja bi bila u stanju dosegnuti tu činjenicu evanđelja? To je bezumlje glavna činjenica pred kojom su sve naše nastranosti beznadna dosada i strašljiva proračunatost."²⁹

Mnogi kažu da je taj kršćanski navještaj prekomplikiran u svojim dogmatskim izričajima, i prezahtjevan u svojim moralnim imperativima. Je li zaista problem u "komplikiranosti vjere" i teologije ili u olakoj težnji da se izbjegne vlastita odgovornost, za sebe i za svijet! Naime, taj nas paradoksalni Bog u Isusu Kristu traži kao osobe, slobodne ljude! I takvima nas prihvaća. Stoga je i uporište koje nam on nudi živo, pokretno, pronicljivo, dostupno i blisko, slobodno. Dakle sposobno biti temeljem dijaloga, još više, temeljem ljubavi. Eto, takav je Bog Isusa Krista, Bog u Isusu Kristu, osobni Bog koji je "radi nas i radi našega spasenja postao čovjekom".

5. PARADOKS LJUBAVI

Što dakle kršćanski navještaj vjere može ponuditi tražiteljima? Ne može im ponuditi nešto, niti neku "veliku objedinjenu teoriju", niti "unutarnje prosvjetljenje dosegnuto tajnim putovima duše", nego nekoga. Zapravo susret, i to ne bilo s kim, nego s Bogom. Bolje rečeno, sam se Bog u vjeri nudi tražiteljima. On se uputio (postao put i put) u potragu za čovjekom. To je paradoks vjere, koji se nastavlja sljedećim paradoksima: od poruke do utjelovljenja, od simpatije križa i slave uskrsnuća do dara Duha i dioništva na božanskoj naravi.

Paradoks je to prevelik za naš um, koji se onda skanjiva da mu povjeruje, pretežak je za naše osjećaje jer ih prepunja pa se oni od njega odmiču, prezahtjevan je za naše iskustvo pa ga se plašimo. Taj Božji paradoks nije prevelik jedino za ljubav. Jer ona nema mjere. Ljubav je ključ za ulazak u to otajstvo Božje blizine. Konačno treba shvatiti jedno: valja nam posegnuti za pravim ključem kako bismo izašli iz zamračenja i upustili se u avanturu traženja uporišta, ali također i da bismo k nama pustili onoga tko nas traži.

---

²⁹ T. Goričeva, *Snaga kršćanske ludosti*, UPT, Đakovo, 1985., str. 96.

Eto iz kojih motiva Ivan Pavao II. zahtijeva: "Tražim da svi pogledaju u dubinu čovjeka kojega je Krist spasio u otajstvu svoje ljubavi i na njegovo ustrajno traženje istine i smisla. Razni filozofski sustavi, varajući ga, uvjerali su ga da kao svoj apsolutni gospodar može posve samostalno odlučivati o vlastitoj sudbini i budućnosti, oslanjajući se na sebe i vlastite snage. Veličina čovjeka nije u tome. Odlučujući za njegovo ostvarenje bit će samo izbor da se prikloni istini, gradeći vlastito boravište u sjeni mudrosti i boraveći u njoj. Samo u ovom obzoru istine i Onog koji reče 'Ja sam put, istina i život' (Iv 14,6) shvatit će puninu svoje slobode i prepoznati poziv na ljubav i poznavanje Boga kao najviše ostvarenje samog sebe."³⁰

Koja je, dakle, čvrsta točka koju vjera, ali pazite - ne bilo koja religija, nego kršćanska vjera - nudi čovjeku? To je "susret s Bogom ljubavi u osobi Isusa Krista. Jedina čvrsta točka na ovom svijetu, jedino uporište i jedini oslonac nije spoznanje, nije ni osjećanje, nije ni doživljaj ni razumijevanje, nego je ljubav. Jer sve su to niti čije tkanje ovisi o ljubavi. Pavao jasno svjedoči: "*Kad bih sve jezike ljudske i anđeoske govorio a ljubavi ne bih imao, bio bih mjed što ječi ili cimbal što zveči. Kad bih imao dar prorokovanja i znao sva otajstva i sve spoznanje, i kad bih imao i svu vjeru da bih i gore premještao, a ljubavi ne bih imao, ništa sam! I kad bih razdao sav svoj imutak, i kad bih predao tijelo svoje da se sažeže, a ljubavi ne bih imao, ništa mi ne bi koristilo. Ljubav je velikodušna, dobrostiva je ljubav, ne zavidi, ljubav se ne hvasta, ne nadima se; nije nepristojna, ne traži svoje, nije razdražljiva, ne pamti zlo, ne raduje se nepravdi a raduje se istini, sve pokriva, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi. Ljubav nikad ne prestaje.*" (1 Kor 13, 1-8). A ta ljubav koja ne prestaje i koja se od nas ne odmiče je uosobljena, to je osoba: Isus Krist. Jedino on s punim pravom reče: "Dođite k meni svi vi, izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti. Uzmite jaram moj na sebe i učite se od mene, jer sam blaga i ponizna srca, i naći ćete spokoj dušama svojim" (Mt 11, 28-29).

SEEKING STRONGPOINT

Summary

Every man seeks the strongpoint of his own existence, i.e. the sense of it. That seeking happens on several levels, through aspiration to get to know the outer world, through inner conviction about one's own self and through the encounter with the other one.

³⁰ Ivan Pavao II., *Fides et ratio*, br. 107.

This paper, first of all, analyses man as the seeker of strongpoint, then seeking strongpoint through the perception of created world and through efforts to acquire new forms of inner spiritual experience, as well as through yearning for the other one. The famous mathematician and physicist Archimedes has been suggested as an ideal seeker on the field of science, while the Greek philosopher Diogenes as an ideal seeker of man. The cosmologist S. Hawking presents a modern way for seeking strongpoint in perceiving the world, while the physicist F. Capra and the writer P. Coelho present the way for seeking strongpoint in new spiritual experience.

The third part explains what christian faith offers to the seekers of sense, and that is the encounter with God alive, who Himself, in Jesus Christ, started searching for man, which is particularly stressed in the latest encyclical of John Paul II. under the title "Fides et ratio". At the end the importance of accepting "the paradoxical" in christian faith is pointed out, to which the analysis of love especially refers, as to fundamental command and definition of God "who is Love".